

Hela listan:

Årets folkbildare:

1996: **Lillian Öhrström** för sin undersökande journalistik om "dolda minnen" och det hot mot rättssäkerheten som de utgör.

1995: **Harriet Svenhard** för sin kamp mot auktoritära sekters tankeförtryck.

1994: **Bengt af Klintberg** för sin upplysningsverksamhet mot mytbildning och fördomar.

1993: **Hans-Uno Bengtsson** för sin förmåga att förena god underhållning med pedagogik på högsta nivå.

1992: **Peter Paul Heinemann** för sin verksamhet som radiodoktor.

1991: **Bodil Jönsson** som avmystifierat fysiken och gjort den begriplig.

1990: **Skalman** (tecknad av Rune Andréasson) för sina avslöjanden av fördomar och vidskepelser.

1989: **Gunnar Rosell** för sin medicinska journalistik

1988: **Klas Fresk** för sina insatser för Tom Tits experiment i Södertälje.

1987: **Hans Rehnvall** för sina populärvetenskapliga TV-program

Årets förvillare:

1996: **kommittén för det s k alternativa nobelpriset** (The Right Livelyhood Award) som givit ett prestigefyllt pris till en homeopat.

1995: **Nils-Axel Möner** som med sina slagrutekurser pådyvlat studenterna sedan länge motbevisade myter.

1994: **Lotta von Arnold** för sina insatser i samband med den s k Peace in mind-festivalen.

1993: **Sassa Åkervall** för sin programserie om det övernaturliga i TV3.

1992: **Catrin Jacobs** för sina okritiska TV-program om astrologi.

1991: **Jens Tellefsen** som spridit vartolkningar och missförstånd om fysiken.

1990: **TV4** för programserien "Sjunde sinnet".

1989: Den statliga **alternativmedicin-kommittén** som avstod från att ta reda på vilka positiva och negativa effekter som olika behandlingsmetoder har.

1988: **Amelia Adamo** för den okritiska journalistiken i Aftonbladets söndags- och hälsobilagor.

1987: **Dag Stålsjö** för sina okritiska TV-program om bl a evighetsmaskiner, slagrutor och fornsvensk historia.

Seger för scientologerna

Den amerikanska sektkritiska organisationen CAN, Cult Awareness Network, har under senare tid blivit utsatt för en lång rad stämningar främst från scientologerna. Genom detta har CAN drivits i konkurs, och scientologkyrkan har nu ur konkursboet förvärvat CANs arkiv och rätten till dess namn. Material från CAN från den 23 oktober 1996 eller senare kommer alltså inte från den tidigare sektkritiska organisationen utan från en ny förgrening av scientologernas imperium.

(FRI-brevet nr 1, 1997)

Pyramidspel

Företaget Herbalife, som säljer bantningsmedel genom återförsäljare som värvas på "väckelsemöten", fungerar som ett slags pyramidspel. Återförsäljarnas chans att tjäna pengar handlar nämligen till stor del om att själva värva ytterligare återförsäljare och se till att dessa säljer produkten. I sina värningskampanjer använder Herbalife många knep som känns igen från destruktiva sekter.

(FRI-brevet nr 1, 1997)

CSICOP skaffar aktier i TV-bolag

Amerikanska CSICOP provar nu samma taktik som bl.a. svenska SSU under 70-talet: att köpa några aktier för att få tillträde till bolagens årsmöten och stämmor för att ställa obekväma frågor till styrelser och ledningar.

CSICOP riktar in sig på de fyra stora tv-bolagen, dvs mediakonglomeraten Westinghouse (CBS), General Electric (NBC), NewsCorp (Fox), och Disney (ABC). De panoramala programmen får nu kraftigt ökat utrymme i amerikansk tv.

Interlingua-skepticism

Jan Årmann har en hemsida på hjälpspråket interlingua "som är så konstruerat att det är begripligt för bildade människor i hela (väst)världen". Där finns bl a en skeptisk avdelning, "scientia, pseudoscientia e occultismo". Adress:

http://ourworld.compuserve.com/homepages/Jan_Armann

Indien på WWW

Varför inte titta in hos vår systerorganisation i Indien? The Indian Skeptic finns nu på adressen

<http://www.obis.de/huber/html/index.htm>

Vinklat

I Svensk Jakt, nr 4/1997, finns en stort uppslagen artikel om jordstrålning. Där hävdas att viltstigar följer Curry-linjer. Artikeln har en fotnot med följande lydelse:

"Den som vill prova om han eller hon har förmågan att känna jordstrålningslinjerna kan beställa vinkelpekare av Ole Kvamsdal på avdelningen för paleogeofysik och geodynamik vid Stockholms universitet."

Som vi alla vet handlar ju den akademiska friheten först och främst om rätten att bedriva egen kommersiell verksamhet på arbetsplatsen.

Mirakulöst blod

I den holländska orten Brunsum (nära det välbekanta Maastricht) började en 30 cm hög madonnastaty av plast att gråta. Tårar av blod rann ned från hennes ögon. Tusentals pilgrimer sökte sig dit, och särskilda bussresor anordnades.

På det närbelägna sjukhuset gjordes en analys. Tårarna visade sig inte bestå av blod utan av det harts som statyns ögon var fastsatta med (och som hade börjat smälta i solen). Sedan detta offentliggjorts, minskade pilgrimsströmmen så småningom.

(*Der Skeptiker nr 3, 1995*)

Dalai Lama i dåligt sällskap

Dalai Lama har vid åtminstone fem tillfällen sammanträffat med Shoko Asahara, ledare för Aum-sekten ("giftgas-sekten") i Japan. Dessutom har Dalai Lama skrivit ett rekommendationsbrev till den japanska regeringen där Asahara beskrevs som en "kompetent religiös ledare". Från Dalai Lamas kansli har också utgått en vädjan till den japanska regeringen att ge Aum-sekten skattebefrielse.

(*Der Skeptiker nr 1, 1996*)

10% av hjärnan

Påståendet att "vi" bara använder 10% av våra hjärnors kapacitet dyker upp i alla möjliga sammanhang. Rent vetenskapligt saknar det varje form av täckning, och måste betecknas som en myt. Men varifrån kommer det?

Det brukar påstås att det härstammar från den amerikanske psykologen och filosofen William James, men verkar inte gå att finna i hans skrifter. Det äldsta kända belägget för 10-procentsmyten är f n Encyclopedia Britannicas upplaga från 1911. Kanske kan någon av FOLKVETT:s läsare bidra till att lösa gåtan om mytens ursprung?

(*Barry Beyerstein i The Skeptic, Manchester, 10:2*)

UFO-terapeut

En av de ledande "abduktionisterna" i USA, Richard Boylan, har förlorat sin psykologlegitimation. Boylan, som själv anser sig ha blivit ombordtagen på ett rymdskepp, har sökt övertyga flera kvinnliga patienter om att de har liknande erfarenheter, men förträngt minnena av av detta. Dessutom har han haft kvinnliga patienter att klä av sig nakna. Beslutet att deslegitimera honom har tagits av California Board of Psychology och bekräftats av en domstol.

(*Skeptics UFO Newsletter nr 38, 1996*)

Dementerade horoskop

Ett 60-tal amerikanska dagstidningar har på uppmaning av CSICOP tagit in en dementi som de publicerar tillsammans med astrologikolumnen, och som lyder: "De följande astrologiska förutsägelseerna ska läsas enbart som underhållning. Sådana förutsägelser har ingen tillförlitlig grund i vetenskapliga fakta."

Något för svenska tidningar att ta efter?

(*Källa: meddelande från CSICOP*)

Skeptikereffekten

Inom transcendental meditation talas mycket om den sk Maharisha-effekten. Om tillräckligt många personer på en ort mediterar, ska detta ha en positiv effekt på alla som vistas i omgivningen, med påföljd att brottsligheten minskar kraftigt.

I november 1996 (26/11) refererade CBS-nyheterna en lista över de farligaste respektive säkraste städerna i USA, med avseende på risken att bli utsatt för brott. Till de farligaste städerna hörde Atlanta, New Orleans och Detroit.

Allra längst ned på listan, som den minst farliga av alla undersökta städer i USA, hamnade den lilla staden Amherst i delstaten New York. Är då detta manne ett tillhåll för transcendental meditation?

Såvitt bekant inte. Däremot är detta den stad där CSICOP, den amerikanska skeptikerorganisationen, sedan länge har sitt huvudkontor. Wendy Grossman, en ledande brittisk skeptiker, har efter detta myntat begreppet "skeptikereffekten". Den är minst lika verklig som Maharishaeffekten!

(*Källa: elektroniskt rundbrev från Grossman*)

Astrofinanser

Ekonomichefen i Orange County i Kalifornien står ansvarig för en av de största finansskandalerna i USA. Kommunen har spekulerat bort flera miljarder dollar. Ekonomichefen har i sitt försvar redovisat att han anlidade en astrolog som ekonomisk rådgivare.

(*Skeptic, North Texas Skeptics, jan 1996*)

EU's problem lösta?

Maharishi Mahesh Yogi, TM-gurun, har nu funnit en lösning på EU's många problem. Vi citerar ur DN (13/8 1996):

"Maharishi... samlades således några hundra delegater i Bryssel för att diskutera installationen av just 7000 experter på yogisk flygning. 7000 är nämligen precis så många som behövs för att neutralisera all den stress och elände som EU-kommissionens ungefär lika många tjänstemän sänder ut samt stimulera allmänt goda sammanhang, harmoni, kreativitet och positivitet, har Maharishi räknat ut.

Konventets ledare Reinhard Borowitz menar att EU är svårt drabbat av allehanda problem, som TM kan råda bot på. "Bara vi kan hindra EU från att bli en källa till ekonomisk och social konflikt, nya sjukdomar och miljöförstörelse."

Patenterad enhörning

USA-patentet nr 4429685 (14/7 1982) är en operationsmetod för att sammanföra de båda hornanlagen hos en ung get, så att den växer upp till "enhörning". Ett patent garanterar som bekant originaliteten hos en uppfinning, inte nyttigheten.

(*The Skeptic, Manchester, 9:3*)

Randi i rymden

Det internationella astronomsällskapet (International Astronomical Union) har gett en asteroid namnet "Randi". Asteroidens officiella namn är: 3163 (Randi) = 1981 QM
 "James Randi" är för övrigt ett artistnamn som Randi (Randall James Hamilton Zwinge) antog under sin tid som scenartist. Som de flesta av Folkvetts läsare torde veta, är Randi en av vår tids främsta avslöjare av pseudovetenskap och charlataneri.

Familjevänliga bibliotek

I USA har det startats en rörelse för "familjevänliga bibliotek" (Family Friendly Library).

Rörelsen, som har rötter i den kristna högern, kräver att föräldrar ska få rätt att kontrollera på biblioteket vilka böcker deras barn lånar, så att inte barnen smusslar hem några olämpliga böcker. Dessutom ska föräldrarna få rätt att begränsa barnens lånerätt, t.ex. genom att utesluta böcker i vissa ämnen. "Kontroversiella" böcker ska placeras oåtkomligt.

Amerikanska skeptiker har engagerat sig mot denna rörelse, eftersom ett av syftet är att undanhålla barnen från litteratur om evolutionen och andra vetenskapliga ämnen.

(*Cincinnati Skeptic 5:3, 1996*)

Stulen kristallkula

Två spåkvinnor i Maidenhead har blivit bestulna på en kristallkula. I en annons har de varnat tjuvarna. Kristallkulan har använts för att suga upp sjukdomar och emotionella problem från kunderna. Risker finns nu, säger de båda sierskorna, att allt detta frigörs om kristallkulan inte hanteras på rätt sätt. Tjuvarna uppmanas därför att lämna tillbaka stöldgodset.

Allmänheten varnas.

(*The Skeptic, Manchester, 9:5*)

Hubbard tillbaka?

Sedan scientologernas grundare Ron L. Hubbard dog år 1986 har hans rum i rörelsens huvudkvarter stått och väntat på honom – man vet ju aldrig om hans själ skulle finna en ny boning här på jorden. En scientolog vid namn Koos Nolst Trenite påstår sig ha fått kontakt med Hubbards själ, och "kanaliserar" nu budskap därför. Han erkänns dock inte av rörelsens ledning. Hubbards kontor står ännu tomt.

(*Skepsis, Oslo nr 6, 1996*)

Läroboksligan

I USA finns sedan några år en organisation vid namn The Textbook League, som ägnar sig åt att granska läroböcker (för alla stadier) från vetenskaplig utgångspunkt. Föreningen ger ut tidskriften *The Textbook Letter*, som innehåller noggranna granskningar av aktuella läroböcker.

Många recensioner har karaktären av "felsökning", där man redovisar alltifrån små faktafel till fall där ren pseudovetenskap har trängt in i läroböckerna.

Adress:

The Textbook League

P.O. Box 51

Sausalito, California 94966

USA

Grafologisk terapi

Polly Cady i Tampa, Florida, undervisar i grafologisk "terapi". Vill man öka sitt självförtroende ska man dra tydliga streck genom sina "t". Vill man öka sitt minne, ska man sätta prickar över alla sina "i".

(Tampa Bay Skeptics Report 1/1996)

Landningsbana i beredskap

Den brasilianska staden Barro do Garcas har beslutat att avsätta ett fem hektar stort område som landningsbana för UFO:n. Beslutet i stadsfullmäktige var enhälligt.

(Der Skeptiker 4/1995)

Skicklig sierska

Den mexikanska fjärrskåderskan La Paca tipsade polisen om att de kunde finna en död kropp nedgrävd i Raul Salinas trädgård, och hon visade också var de skulle gräva. Fyndet kom mycket olägligt för Raul Salinas, som är bror till expresidenten Carlos Salinas. Raul Salinas sitter sedan två år häktad, misstänkt för mordet på politikern José Francisco Massieu. Polisen misstänkte att liket i trädgården var en av Salinas medbrottslingar som han gjort sig av med.

Så småningom visade det sig att det man funnit i Salinas trädgård var kvarlevorna efter La Pacas dotters svärfar. Sierskan är nu misstänkt bl a för att ha anstiftat gravplundring. Polisen tror att hon förmådde sin svärson att gräva upp sin döda far och gräva ner kroppen på Raul Salinas mark, allt i syfte att åstadkomma ovedersägliga bevis för La Pacas siar-konst.

(DN 2/1 1997)

Farliga bi-verkningar

Drottninggelé, den föda som arbetsbin ger till bidrottningen, används ofta i skönhetsmedel. Nu har det kommit flera rapporter om livshotande allergiska reaktioner hos människor som ätit hälsokosttabletter med drottninggelé. I åtminstone ett fall blev utgången dödlig.

(The Skeptic, Manchester, 9:6)

Uroterapi

En av de nya modeterapierna är "uroterapi", som består i att dricka sin egen urin. Anhängare till denna lära hävdar att Mahatma Gandhi tillämpade uroterapi. Hans sonson, som är föreståndare för Gandhi-institutet för icke-våld, har dementerat dessa påståenden i ett offentligt brev. Någon som helst grund för detsamma har inte heller presenterats.

(Skeptic, North Texas Skeptics, januari 1996)

Jordstrålar i Österrike

1993 genomförde vägförvaltningen i den österrikiska delstaten Steiermark ett ovanligt experiment: En olycksdrabbad korsning försågs med ett skikt av en speciell sorts stenmjöl som skulle avskärma den "jordstrålning" som antogs förorsaka olyckorna.

Försöket misslyckades, dvs man fick ingen minskning av olyckorna. Det har i efterhand framkommit att beslutet om detta experiment fattades i full vetskap om den vetenskapliga kritiken mot slagrutor och "jordstrålning".

(Der Skeptiker 1, 1996)

Varför så få kvinnor?

Phactum, som ges ut av skeptikerna i Philadelphia hade sitt februari-nummer 1996 en artikel av DeeAnne Wymer under rubriken "Varför finns det så få kvinnliga skeptiker?" Hon redovisar där de svar hon fått när hon talat med andra skeptiker, och ställt frågan i en elektronisk nyhetsgrupp. Svaren var av i huvudsak fyra slag:

1. Skeptiker rekryteras från naturvetenskaperna och andra områden som domineras av män.

2. De skeptiska organisationernas struktur är mera anpassad till män än kvinnor.

3. Kvinnor har inte tid till föreningsliv eftersom de dubbelarbetar.

4. Kvinnor tänker annorlunda än män, t ex genom att vara mindre benägna att ta konflikter på det sätt som skeptikerorganisationer gör.

Skäl att mörda

En jury i Tucson, Arizona, fick ta ställning till ett ovanligt försvar från en mordåtalad. Den åtalade, Robert Joe Moody, hävdade att varelsen från yttre rymden hade tagit hans kropp i besittning och genomfört mordet. Juryn godtog inte förklaringen.

(Skeptiker-Nytt, höstnumret 1996)

Moonsekten utkastad

Guyana har utvisat 121 utländska, främst japanska, medlemmar av Moonsekten. Beslutet anses ha sin bakgrund i erfarenheterna från 1978, då 914 medlemmar i en amerikansk sekt, ledd av Jim Jones, begick kollektivt självmord i Guyana.

(Broderskap nr 8, 1997)

Varsel i Norge

Vår norska kollega, Skepsis, hade i nr 6, 1996 en artikel av Nils Nordberg om ett kriminalfall från 1930-talet.

Den tredje augusti 1934 dog Ludvig Dahl i en drunkningsolycka på Hankø. Strax efteråt blev det känt att olyckan hade förutsagts i en spiritistisk seans av hans dotter Ingeborg Køber.

Detta var en stor triumf för spiritismen, men saken fick en helt annan vändning när fru Køber häktades som misstänkt för att ha mördat sin far. Hon släpptes visserligen i brist på bevis, men den norska spiritismen lyckades aldrig hämta sig efter det dåliga rykte som den fick på grund av Køber-fallet.

Klorinerat mirakel

De ansvariga läkarna vid den franska vallfärdsorten Lourdes har funnit att det heliga vattnet är smutsigt och ohygieniskt. För att förhindra smittspridning klorinerar man därför det vatten som används för "helande bad". Beslutet har mötts av upprörda reaktioner i en del katolska kretsar.

(*The Skeptic, Manchester, 9:4*)

Väg 666

I New Mexico finns en väg med nummer 666, där det inträffat flera svåra olyckor. Fundamentalister har därför krävt att vägen ska få ett nytt namn. 666 är som bekant odjurets tal enligt Uppenbarelseboken.

Den lokale sheriffen hävdar dock att de många olyckorna på vägen beror på ett omfattande rattfylleri.

(*The Skeptic, Manchester, 9:6*)

I utlandet med Johan Tell

Johan Tell: *Men då ingår frukost*. (Vagabond). 177 sidor.

En av Sveriges allra främsta – men inte precis mest välkända – humorister är Johan Tell, krönikör och redaktionssekreterare på Resetidningen Vagabond. Har du inte läst honom förut så bör du reparera det nu. I *Men då ingår frukost* har han samlat 37 krönikor från Vagabond och andra tidningar och tidsskrifter.

Johan Tells krönikor är inga vanliga reseskildringar. Han äger en drastisk formuleringskonst och skarpsynt iakttagelseförmåga som klarsynt gisslar allehanda absurditeter – i Sverige som i utlandet. Särskilt den konstlade exotismen, föreställningarna om hur annorlunda allting är i utlandet. Som skeptiker föll jag i paroxysmer över bokens första stycke, *I Utlandet däremot*:

☛ Sverige är ett andefattigt land.

Det närmaste en religiös händelse svensken upplever nu för tiden är när Christer Sjögren gästar Loket och sjunger "Sjömansjul på Hawaii".

I Utlandet däremot är banden med det andliga ännu inte avklippa.

I Utlandet vet man fortfarande att framkalla moder jords urkrafter.

I Utlandet kan man ännu tyda de tecken naturen visar för dem som ännu inte druknat i materialismens överflödsgröta.

I Utlandet är de mer sinnliga och new ageade.

I Utlandet är det som på Peace in mind-festivalerna i Stockholm. Där finns väldigt mycket andlighet från

Utlandet. Kristaller från Afrika till exempel. Afrika är hemskt andligt. De afrikanska kristallerna kan bota sjukdomar om man läger dem på sin mage – framför allt de lite dyrare, "programmerade" kristallerna.

Försök själv bota den simplaste magkatarr med ett stycke svensk gnejs inpulad i naveln.

Går ju inte.

Även djuren i utlandet är begåvade med outgrundliga krafter. Delfinerna till exempel. På Peace in mind-festivalen kan man köpa delfinhealingresor till Israel. I Israel är man mycket healade. Delfiner äger förmågan att känna av människors sjukdomar. Så om man är obestämbar krasslig, badar man bara med en israelisk delfin som då buffar på det ställe där det onda sitter.

Budgetvarianten av delfinhealing är inspelade delfinlåten: "Undersökningar har visat att vi människor blir gladare och lugnare och lättare kommer ur depressioner genom att lysna på delfinljud. Ljudet har en helande effekt på varje cell i vår kropp."

Försök själv hela en enda ynka cell med en svensk mört.

Går ju inte."

I "Ta en rot till" jämför han kinesiska apotek och svenska hälsokosthandlar, där han erbjuds köpa "Bachs blomsterdroppar valnöt: vid ändring av vanor och livsstil, övergångsbesvär, pubertet och byta arbete". Och i "Där utomjordlingar landar" beskådar han den fläck där ett tefat sägs ha landet på kanarieön Gomera.

"Men då ingår frukost" är faktiskt en strålende rolig bok, för skeptiker och för alla andra.

Jonas Söderström